

STM 1920

Jenny Lind och Aubers opera Jenny Bell

Av Elsa Marianne Stuart

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

JENNY LIND OCH AUBERS OPERA JENNY BELL.

AV ELSA MARIANNE STUART.

Det rådde mer än vanligt liv och rörelse i världsstaden Paris våren 1855. Napoleon III hade förstått att ena alla partier och samla alla till nya företag av storpolitisk art. Man hyste tilltro och förtröstan, och Paris kände sig mera än någonsin som världens medelpunkt. Frankrikes härar kämpade sida vid sida med Englands mot Ryssland på Krim, och de båda grannländerna utbytte sina kulturskatter som trogna vapenbröder anstår.

Frankrike ville ock visa världen, att det var en industriell stormakt, och en dag i slutet av maj 1855 hade kejsaren själv invigt en världsutställning av jättelika dimensioner. Människor kommo till Paris från världens alla hörn, ej minst från länderna i väster: England och Amerika.

Så gällde det även att roa alla de långväga gästerna med så många förströelser som möjligt, och vid teatrarna rådde följaktligen högsåsong trots sommarvärmen i början på juni. Man hade på den nationella scenen, opéra comique, sedan sist förflutna år haft MEYERBEERS »L'Etoile du Nord», och denna förfelade visserligen ej sin dragningskraft.

Emellertid fordrades en verklig nyhet för världsexpositionen, och de båda vännerna AUBER och SCRIBE — Paris' och Frankrikes stolthet — hade slagit sina kloka huvuden samman för att åstadkomma något riktigt sensationellt. Ämnet borde ligga i tiden och häntyda på någon pikant nyss timad episod, det borde dessutom taga all möjlig hänsyn till de förnämsta gästerna, engelsmännen och amerikanarna, och därvid kunde det ej skada med litet stänk av engelsk nationell anda med tanke på det pågående kriget — exempelvis genom anbringande av

engelska folksångerna — »Rule Britannia» och »God save the queen» — sånger, vilka man visserligen det året ständigt hörde på gatorna i Paris, men som ändå, väl placerade, lämpligen kunde upptagas som en artig hyllning till John Bull.

Man hade förut gjort försök med populära musikpersonligheter som operastoff. För »Concert à la cour» (op. com. 1824) hade Frankrikes hovkapellmästare PAËR fått stå modell. Denne var vid tiden för operans tillkomst Paris' mest kände och uppskattade operadirigent. Och den överallt välkända och aktade sångerskan HENRIETTE SONTAG hade gjorts till huvudperson i »L'Ambassadrice» (op.-com. 1836). Försöket hade slagit väl ut, och parisarna hade livligt senterat det pikanta i dessa idéer. Man tog föga hänsyn till att Henriette Sontag år 1836 var en mittpunkt i Berlins förnäma värld och möjligen kunde känna sig mindre trakterad av den alltför påträngande artigheten. — Nu ville man försöka med ännu en sångerska, och vad var väl naturligare än att tankarna föllo på JENNY LIND, engelsmannens förklarade gunstling, hon som 1847—49 haft

François Auber.

sagolika framgångar å Her Majesty-teatern i London och som nu sist 1850—51 lagt Förenta Staterna för sina fötter — den engelska drottningens egen kära Jenny Lind. Det ämnet passade förträffligt.

Man väntade sig en sensation av första ordningen till premiären den 2 juni. Jenny Bell skulle företrädas av CAROLINE DUPREZ¹ och även i övrigt voro krafterna förstklassiga: Här-

¹ CAROLINE DUPREZ (dotter till den berömde tenorsångaren GILBERT LOUIS DUPREZ) född 1832 i Florens, död 1875 i Pau; 1850—58 glänste hon

tigen av Greenwich — FAURE; Lord Mortimer — Riquier-DELAUNAY; George Leslie — COUDERC; Dodson — SAINTE-FOY; Henriette — Mlle BOULART. Det var slutsålt hus långt i förväg, och spänningen var stor. Kritiken var också efter premiären synnerligen gynnsam. Sålunda säger den berömde musikkritikern P. SCUDO i 'Revue des deux mondes' (1. 7. 1855): »La pièce fort bien jouée obtient un succès légitime et M. Auber doit être fier et content.» I övrigt fäste man sig helt naturligt främst vid framställningen av Jenny Bells parti. Samme kritiker säger om hennes sätt att uppbära sin krävande roll, att hon åt Jenny Bell förlänat sin egen personlighets förnäma prägelse och givit den den säkra och behärskade stil som är henne själv egen. Och vidare: »Que n'a-t-elle aussi suivi vos conseils, en menageant plus qu'elle n'a fait ce filet précieux d'une voix fragile?» 'L'illustration' (9. 6. 1855) har även idel lovord om Jenny Bell-utförandet. Där heter det bl. a.: »Huvudrollen, Jenny Bell, utfördes av en skådespelerska med framstående intelligens och som därjämte är en ytterst skicklig sångerska. Mlle Caroline Duprez äger en utsökt stilkänsla; hon fraserar med en sällsynt finhet; hennes spel är oklanderligt; hon äger snille, smak och känsla. Hennes röst är svag, olyckligtvis, men om instrumentet lämnar något övrigt att önska så är där åtminstone intet att tillvita konstnärinnan.»

Av särskilt intresse är det att lära känna, vad Hector Berlioz har att säga i 'Journals des Débats' (8. 6. 1855). Han börjar med att erinra om, att det ej är första gången en känd och aktad musikpersonlighet är avporträtterad av SCRIBE-AUBER: »On dit que Jenny Bell est Jenny Lind, comme on assura dans le temps que l'Ambassadrice était Mme Sontag, que le signor Astucio, du »Concert à la cour«, était Paër. Qu'importe si M. Scribe, en prenant ses héros d'opéra parmi les cantatrices et les compositeurs ne les présente jamais que sous un jour presque favorable! La nuance d'ironie qu'il mêle à ses portraits, en pareil cas, est toujours si douce en effet, qu'il faudrait être bien malavisé pour se plaindre. Le portrait de Paër, dans Astucio était seul, je l'avoue, un peu — marqué.» — Och längre fram tillägger Berlioz: »Quant à Mlle Sontag et à Jenny Lind, ni Mlle la comtesse Rossi ni Mme Goldschmidt ne se trouveraient blessées de les voir au théâtre sous les noms d'Henriette et de Jenny Bell. M. Scribe à trop d'adresse pour manquer de goût et c'eût été en manquer tout à fait que de prêter à ces deux illustres et admirables artistes le moindre trait disgracieux en les mettant en scène avec plus au moins de fidélité. Ceux qui espéraient, alléchés par le titre du nouvel opéra, y voir quelque plaisante charge du caractère de Jenny Lind ont donc été déçus dans leur attente.» — Märkligt nog har denna recension ej upptagits i Berlioz' samlade skrifter, ehuru den väl skulle hävda sin plats bland de bästa av hans hand.

Innehållet i Jenny Bell är i korthet följande:

Handlingen ¹ — opéra-comique i tre akter — försiggår i London, och första akten utspelas på Covent Garden i operasångerskan Jenny Bells eleganta klädloge. Henriette, hennes trogna följeslagerska, samtidigt hennes väninna och kammarpiga, är sysselsatt med att ordna i logen och, medan hennes härskarinna befinner sig inne på scenen, själv avprova ett och annat av teaterns skönhetsmedel. Första akten — man spelar Korsaren — har just börjat, då William Carneguy, en ung kompositör, kommer in i klädlogen för att bedja Henriette utverka tillstånd för honom att få råka Jenny Bell och underställa hennes prövning en av honom komponerad opera. Henriette talar om för honom, hur svårt det är att få tillträde. Mademoiselle vill inte höra på någon. Hon tänker bara på sina rulader och kadenser och lämnar inte tillträde till några herrar utom artisterna. Ej heller tar hon befattning med de brev och billets

Lind, ni Mlle la comtesse Rossi ni Mme Goldschmidt ne se trouveraient blessées de les voir au théâtre sous les noms d'Henriette et de Jenny Bell. M. Scribe à trop d'adresse pour manquer de goût et c'eût été en manquer tout à fait que de prêter à ces deux illustres et admirables artistes le moindre trait disgracieux en les mettant en scène avec plus au moins de fidélité. Ceux qui espéraient, alléchés par le titre du nouvel opéra, y voir quelque plaisante charge du caractère de Jenny Lind ont donc été déçus dans leur attente.» — Märkligt nog har denna recension ej upptagits i Berlioz' samlade skrifter, ehuru den väl skulle hävda sin plats bland de bästa av hans hand.

Eugène Scribe.

¹ Fullständig textbok finnes i Musikhistoriska museets librettsamling, klavérutdrag i Musikaliska akademiens bibliotek.

doux, som formligen regna över henne, allt lämnas i Henriettes vård. Alla förmiddagar tillbringar hon med studier och arbete och på kvällarna spelar hon, söndagen endast vilar hon ut på den lilla villa hon köpt utanför staden vid Themsen. Och alldeles ensam i världen är hon, berättar Henriette vidare. Sin far har hon aldrig känt och några släktingar har hon inte. Mig är den ända hon har, säger Henriette, fader — och moderlös som hon själv. Men nu vill hon gifta bort mig med en

Titelvignett å ett sånghäfte från 1840-talet (147).
Musik. Akad:s bibl.

affärsman, som avgudar mig. William får ej många ord med i samtalet, inflikar blott, att han väl vet, att Jenny Bell, sångerskan på modet, den mest framstående i London, förenar en underbar talang med en sträng och omutlig dygd.

När han tycker sig höra från scenen, att sångerskan börjat med finalen, gör han Henriette åter uppmärksam på, varför han kommit dit. Då erinrar hon sig plötsligt, att Mademoiselle just i kväll väntar juvelerare Dodson och lord George Leslie, som skall lämna henne en kostymskiss till en roll hon skall

spela. När den unge kompositören får höra lord Leslies namn, blir han förvirrad och skyndar bort under någon förevändning.

Strax därefter kommer lord George in, samtidigt med att opera-föreställningens första akt är tillända. Jenny kommer trött in i sin loge, Henriette berättar om Williams besök och Jenny lovar att höra honom, icke enbart av kärlek till konsten, icke av välgörenhet utan snarare för att avplåna en skuld till ödet. Hon berättar, hur hon själv en gång, utkastad på gatan omhändertogs av en man, som sedan omedelbart skickade henne till ett kloster att uppfostras. Vem denne man var, fick hon aldrig veta. Hon stannade i klostret under åtta år. När hon sedan, tack vare sin sällsynt vackra röst, antogs vid operan och kom i goda ekonomiska omständigheter, ville hon söka att genom att hjälpa andra visa sin tacksamhet mot ödet. Sin okände välgörare skulle hon troligen aldrig råka.

Medan Henriette klär om Jenny till nästa akt, berättar lord George mindre om sina ritningar men dessmer om hur man i hela London dyrkar Jenny Bell. Man talar endast om henne, man följer efter hennes vagn, var hon far fram, alla moder, hattar, klädningar o. d. äro à la Jenny Bell. Självt lägger hon inte märke till allt detta, ser ingen; lord George tycker hon likväl bra om, kanske mest därför att hon förstår, att han ej är kär i henne. Han tillstår även detta och berättar om sin kärlek till lady Clarence d'Oldeborough, dotter till en av ministrarna. Emellertid vill man mot båda de ungas vilja gifta bort lady Clarence med lord Mortimer, son till en annan minister, hertigen av Greenwich. Denne Mortimer är en god vän till George, som trots rivalskapet sjunger hans lov i alla tonarter.

Den väntade juveleraren kommer nu in, men andra akten skall just börja, Jenny försvinner in på scenen och mellan lord George och Dodson utspinner sig ett samtal. Därav får man veta, att Dodsons hela traktan går ut på att bli omtalad i staden. För detta ändamål ämnar han söka vinna Jennys hand. George och Dodson slå vad härom. Andra akten är slut, Jenny återkommer, beställer ett diadem av Dodson, som därefter går; även George försvinner, då han av Jenny får veta, att hans älskade Clarence befinner sig i teatersalongen. Henriette blir varse en galonerad betjänt i väntrummet, han ber om tillträde för sin herre och lämnar dennes kort. Jenny läser, att det är den av George nyss omtalade ministern, härtigen av Greenwich,

undrar mycket vad han kan vilja henne och lämnar tillåtelse för honom att komma in. Han infinner sig, Jenny hälsar vördnadsfullt, ser upp på honom. Ett utrop går över hennes läppar: »Mylord!» »Vad står på?» »Har Ni då glömt — den där natten...» »Vad, säger hon?»... »då Ni av barmhärtighet räddade ett litet barn undan hunger och köld? Det var jag.» »Var det Ni, var det du?» Jenny säger honom, hur tacksam hon är, hur gärna hon skulle vilja göra allt för honom! Han

Titelvignett till ett häfte svenska sånger; utgivet i England på 1840-talet (148).

Musik. Akad:s bibl.

kommer då fram med anledningen till sitt besök. Hans son är bestämd för den diplomatiska banan och bör för att stärka sina utsikter om framgång gifta sig med lady Clarence, dotter till den förut omtalade ministern Oldeborough, ett parti som också understödes av H. M. Drottningen. Emellertid har sonen, som är amatörmusiker, så fångslats av Jenny Bells konst och personlighet, att han begärt bli befriad från att gifta sig med Clarence. Nu ber hans far om Jennys hjälp att bota honom från denna förälskelse och att vägra honom tillträde. Jenny lovar att göra allt detta, hon blir just kallad till sin entré i

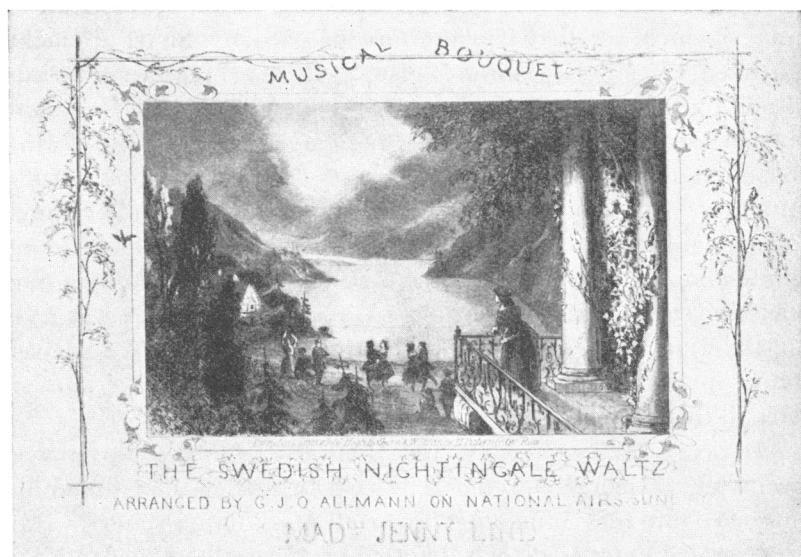
tredje akten och det överenskommes, att härtigen följande dag skall besöka Jenny ute i villan. Den väntande unge kompositören hinner hon heller inte med nu, utan ger Henriette order meddela honom, att han får infinna sig i villan följande dag kl. 1, då Jenny vill gå igenom hans opera. När spektaklet är tillända, kommer Jenny åter in i sin loge och blir omhändertagen av Henriette.

Operans handling föres vidare, då Jenny följande dag befinner sig ute på sin villa vid Themsen. Det är hennes födelsedag. George kommer åkande dit ut, trodde sig vara den förste att infinna sig men ser flere vagnar före på gården. Snart upptäcker han även till sin förvåning Dodson. Denne berättar, att stadsfullmäktige (av vilka Dodson är medlem) följande dag skola ha den äran mottaga Deras Kungliga Högheter i Guild Hall. Dodson har gjort upp den planen, att Jenny Bell, som förut ej låtit höra sig utom scenen, vid detta tillfälle skulle sjunga. Dodson avlägsnar sig efter detta meddelande, och lord George befinner sig ensam, när Jenny kommer in och får mottaga hans födelsedagsgratulation i form av rosor och ett versifierat hyllningstal. Jenny berättar om deputationen med Dodson i spetsen, som uppvaktat henne, och att hon lovat sin medverkan vid festen i Guild Hall.

Deras samtal avbrytes, då Henriette anmäler härtigen av Greenwich. George förebär en visit i staden och finner det lämpligast att försvinna men lovar att återkomma senare. Härtigen ser bekymrad ut, och Jenny börjar samtalet med att försäkra, att hon vill göra allt för att skingra molnen på hans panna. Härtigen beskyller henne för att ha velat vilseleda honom, då hon sagt sig aldrig ha sett hans son. Hon står fast vid påståendet och även vid löftet att aldrig taga emot honom. »Och ändå väntar han på dig här!» Härtigen berättar då, hur sonen, illa klädd, med klockan i handen otåligen vandrade fram och åter i alléen, när härtigen kom, dock utan att observera denne. »William Carneguy» anmäler Henriette i detsamma. Han får vänta. Henriette blir mycket bekymrad häröver, då den unge mannen, som kommit före den bestämda tiden, redan gått och väntat i alléen en halvtimme.

William blir insläppt, och Jenny beder härtigen dröja i rummet intill, då han också själv skall förstå, att Jenny ej vetat, att William var identisk med härtigens son. Hon lovar

att bota honom från hans förälskelse. William kommer in och tar fram sitt manuskript. Jenny ber honom sjunga något. Han gör det under tvekan och räddhåga och begär ett omdöme. Jenny svarar först undvikande, sjunger det därpå själv, avbryter sig med den anmärkningen, att man bör vara undseende med ett förstlingsverk, men det är likväl ytterligt banalt och vanligt. De gå tillsammans igenom hans glödande kärlekssånger, som Jenny ironiserar över, under det han försäkrar, att allt vad där står, är sant och upplevat och att Jenny inspirerat honom till detta.

Titelvignett å ett hyllningsstycke till Jenny Lind (149).

Musik. Akad:s bibl.

Han faller slutligen på knä och bedyrar henne sin kärlek. Jenny skrattar ut honom och förklarar, att hennes hjärta är kallt och fullkomligt oemottagligt för kärlek och tillägger, att hon för suckande tillbedjare icke har annat än löje. Hetsad till det yttersta sjunker han slutligen ner på en stol och faller i vanmakt.

Jenny tillkallar härtigen, och med förenade ansträngningar få de sonen åter till medvetande. Jenny, som hyser en stark sympati för den unge Mortimer, är mycket upprörd och försvinner, då han vaknar upp och åter börjar nynna sin kärleksång. Fadern tar nu hand om honom, försöker tala förstånd

med honom, och få honom att inse, att såsom förälskad och misslyckad kompositör är det bättre för honom att förbli okänd, än att, så som han tyckes ämna, ta sitt namn, sin ställning och sin förmögenhet till hjälp för att därmed vinna Jenny. Fadern synes vinna sitt mål. Mortimer vill stanna en timme endast för att hämnas sitt nederlag, för att visa Jenny, att hon är honom likgiltig.

Jenny kommer promenerande med Dodson från trädgården och finner far och son ännu kvar. Härtigen ber Jenny avses att fortsätta sin taktik, Mortimer är ännu ej fullt botad. Då Henriette kommer in med en stor samling brev, slår Jenny sig ned med Dodson vid sin sida och låter denne taga några av kärleksbrevet ur högen och läsa upp dem under det Jenny förlöjligar dem alla. Mortimer följer scenen med mer och mer avsmak. Henriette kommer för att förhöra sig om Jennys aftontoalett. Hon ämnar behålla den hon har, endast lysa upp den med några diamanter. Hon tar dem ur ett skrin hon på morgonen fått från en kär vän. Dodson, som medhaft det beställda diadem, blir förnärmad och förklarar, att även hans diamanter äro äkta och ber henne mottaga dem som gåva. Mortimers vrede blossar upp, och scenen mellan Mortimer och Dodson slutar med en utmaning. Dodson går därifrån under löfte att låta höra av sig.

Mortimer och Jenny äro ensamma. Härtigen har funnit det lämpligt att gå i förväg. Ett samtal utspinner sig mellan dem båda, som slutar med att Mortimer rycker ett från Dodson just kommet brev ur Jennys hand och blir utkörd. Själv faller nu Jenny tillsammans, grubblande över om ej detta är väl mycket begärt av hennes välgörare. Men han känner ju ej hennes hjärtas hemlighet. George kommer nu inrusande och berättar, att han på vägen mött Mortimer, som trots allt älskar Jenny till vansinne. Då han i Dodsons brev funnit, att denne däri anhåller om Jennys hand, antar han, att detta är enda utvägen att vinna henne och förklarar sig även villig att gifta sig med henne. George har fått i uppdrag att meddela henne detta och att avslöja vem han egentligen är. Vad svarar Jenny? »Aldrig». George försöker med alla skäl förmå henne att svara ja, han ser hennes rörelse och tror sig förstå, att hon älskar Mortimer. Denne har under tiden talat med sin far. Härtigen kommer in förtvivlad, men Jenny lugnar honom och försäkrar, att han

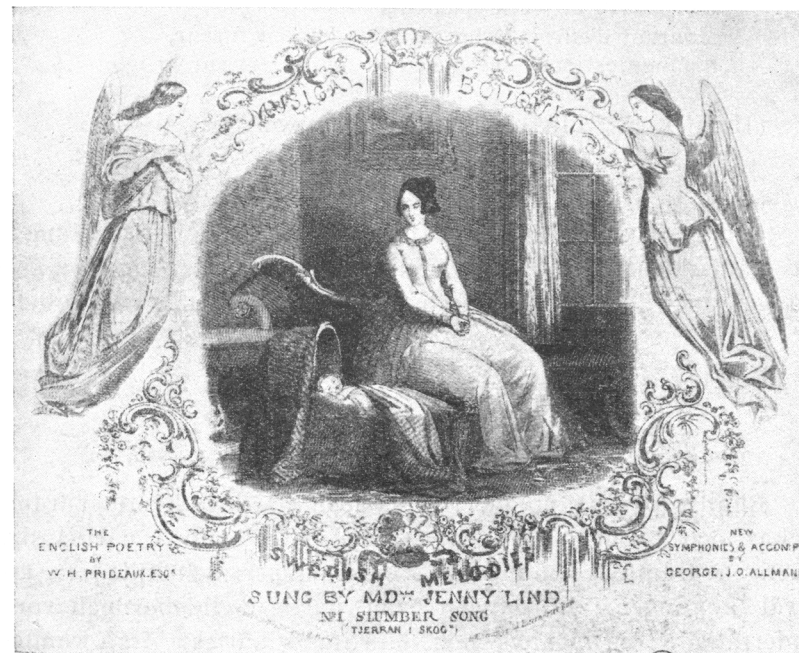
kan lita på henne. Strax efter komma även Mortimer och Dodson. Bägge bedja om hennes svar.

Tjänarne komma in med förberedelserna till kvällens fest, alla äro samlade, alla vänta. Mortimer visar på rosen, som Jenny har fäst i sitt skärp och ber om ett tecken. Hon lossar rosen, darrar, tvekar. Hon har mött Mortimers och Georges bedjande ögon, men hon har även märkt, hur härtigen betraktar henne. Blek, orörlig, utan att se upp, kastar hon rosen till Dodson. Därmed har hon vunnit härtigens högaktning och kärlek för alltid; Dodson har vunnit sitt vad med George, som förklarar sig ruinerad och Mortimer lovar att följande dag lyda konungen och sin fader och gifta sig med lady Clarence. Far och son gå därifrån. Mortimer vänder sig om, ser Jenny vackla, springer tillbaka till henne — i samma ögonblick hon varnar detta, samlar hon all kraft, griper ett glas och sjunger. Mortimer blir utom sig, vänder sig bort med indignation och försvinner med fadern. Jenny faller ned avsvimnad.

I tredje akten av operan föres man till Guild Hall, där samlingen sker till festen. Lord George och Dodson råkas och tala naturligtvis om Jenny. George säger sig betvivla uppfyllelsen av Dodsons förhoppningar om giftermål med Jenny. Härtigen kommer och blandar sig i samtalet, varav man får höra, att Mortimer inför drottningen och lord Oldeborough försäkrat, att han skall vara lycklig och stolt över att denna dag gifta sig med lady Clarence, och, tillägger härtigen, »en Mortimer dör hellre än han sviker sitt ord». Allt mera folk samlas till platsen. Henriette kommer med det budskapet, att Jenny, som befinner sig mycket illa, dock äntligen beslutat uppbjuda sitt yttersta och anländer kl. 9. Lord Mortimer sällar sig även till de övriga. Under sitt samtal med George kommer han underfund med att denne älskar Clarence. Då hon just kommer in med sin fader, säger sig Mortimer ha något att beställa och beder sin vän George att under tiden uppvakta Clarence. De skiljas.

Jenny kommer in ledsagad av Dodson. Hon ber honom lämna henne ensam. I samma ögonblick anländer härtigen. Denne och Jenny samtala förtroligt med varandra. Härtigen berättar om Mortimers förestående giftermål och Jenny talar om sina planer att redan följande dag lämna London och att hon ämnar vägra att gifta sig med Dodson. Härtigen kommer

först nu på den tanken, att kanske Jennys hjärta icke är fritt. Han ber henne anförtro honom allt. Jenny skall vara som hans dotter och hennes älskade skall bli honom en son. Han frågar ut henne om denne, men hon svarar undvikande och vill uppskjuta samtalet till följande dag. Härtigen är envis och en misstanke börjar gripa honom, att det är hans son hon älskar. Detta offer för barndomens välgörare finner han för grymt, uppmanar Jenny att sjunga det vackraste hon någonsin

Titelvignett till en engelsk upplaga av I. Bergs sång »Fjärran i skog» (150)
Musik. Akad:s bibl.

kan för att bedåra konungen och skyndar så till denne för att berätta sin upptäckt.

George närmar sig Jenny och konstaterar, att hon ser glad och strålade ut. Ja, säger han, hon kan ju vara belåten nu då Mortimer. . . . »Var är han?» George skyndar att omtala, att han påträffat Mortimer i en sinnesstämning, varav framgick, att han beslutat dö för sin kärleks skull. Han kunde icke leva utan henne. »Och jag icke utan honom — jag älskar honom». Jenny är utom sig av förtvivlan, ber George skynda, söka upp

honom, rädda honom — konserten skall börja. Dodson kommer för att meddela Jenny, att nu är societeten samlad, de kungliga sitta redan på sina platser, bakom dem härtig d'Oldeborough, härtigen av Greenwich . . . »Hans son?» frågar Jenny. »Honom ser jag inte. Var så god och börja sången».

En kör intonerar »Hourey pour l'Angleterre!» varefter Jenny börjar med av rörelse skälvande stämma:

»Sur un fragile esquif, battu par la tempête . . .
Un pauvre et jeune pêcheur,
Mourant d'effroi, luttait sur les flots en fureur,
L'abîme est sous ses pieds! la foudre est sur la tête!

(Hennes röst blir allt svagare och svagare.)

Pourtant . . . il chante encore . . . il chante . . .»

George kommer in åtföljd av Mortimer, Jenny framslungar ett glädjeskri »Ah! Dieu sauveur!» Hon hämtar sig åter och sjunger med glans temat i 'Rule Britannia', slutande med orden:

»Que l'Angleterre
S'élève libre et fière!
Reine des flots,
Terre des héros!»

Bifallsrop och applåder braka löst. Dodson kommer fram, tackar och bugar. Härtigen, George och Mortimer närma sig. Härtigen framför konungens komplimanger och tillägger, att såväl konungen, drottningen som härtig d'Oldeborough voro underrättade om Jennys och Mortimers kärlek. Han vänder sig till George med orden: »Clarence tillhör er» och till Jenny, visande mot Mortimer »och din hand, min dotter, tillhör honom». »Jag tackar Gud, som så bönhört mig. Min sång skall i tacksamhet stiga till honom». Alla äro uppfyllda av idel lycka. Dodson står fortfarande kvar och bugar, när ridån går ned.

En jämförelse med Jenny Linds vistelse i London åren 1847—49 ger sig så gott som av sig själv. Förhistorierna till hennes Londonbesök äro ju allmänt kända, Bunn's försök att medelst överrumpling förvärva henne för sin teater och å andra sidan Mendelssohns påverkan, som slutligen resulterade i hennes

beslut att sjunga på Her Majestys Theatre. Trots sin fasa för England anträdde hon resan dit i sällskap med Louise Johansson, hennes vän och skolkamrat från barndomen, som allt sedan dess troget följt Jenny i den dubbla egenskapen av väninna och ett slags kammarjungfru.

Den 17 april anlände Jenny till London och omhändertogs

Bild till A. F. Lindblads 'Skjutsgossen' i en engelsk bok från 1850-talet, upptagande endast Jenny Lind-sånger (156).
Musik. Akad:s bibl.

genast av Mendelssohn, som för tillfället vistades i staden. Den 4 maj 1847 sjöng hon för första gången på teatern. Till debutroll hade hon valt Alice i MEYERBEERS' »Robert». Ett sådant bifall som kom henne till del under hela föreställningens förlopp, hade man aldrig varit vittne till förut. Och efter operans slut kastade drottningen, som var närvarande vid föreställningen, sin egen blombukett till den unga sångerskan — en enastående

utmärkelse. Efter denna första framgång följde hennes triumfer slag i slag, den ena mer glänsande än den andra, i »Sömnångerskan», »Figaros bröllop», »Regementets dotter» m. fl. Jenny Lind blev obeskrivligt populär. Allt gick i Jenny Linds tecken, det diktades visor om henne, som sjöngos på gator och gårdar, djur och människor skulle bära hennes namn, hon följdes på gatorna av folkhopen, som ville se om så endast en skymt av »den svenska näktergalen», man kunde så när storma teatern för att komma in i hennes närhet, man valfärdade ut till hennes villa, där hon i tyst tillbakadragenhet bodde vid Old Brompton, ett stycke utanför staden. Här ägnade hon sig med allvar åt studierna och glömde ej heller att tacka Gud för sångens gåva, som även satte henne i tillfälle att göra så mycket gott bland sina medmänniskor.

Gudsfruktan och plikttrohet voro två av de mest framträdande dragen i hennes karaktär. Visserligen var hennes lantgård fridlyst från alla besökande och nyfikna, men verkligt hjälpbehövande gingo ej ohulpna från hennes hus. Hennes otadliga leverne förvärvade henne sympatier och vänner även i de högsta kretsarna. Härtigar och lordar tävlade om att betyga henne sin beundran och vördnad, och hon visade sig alltid fullt värdig allt slösande beröm. Hon fick även den äran att sjunga för drottningen och det kungliga huset i Buckingham Palace. Vid ett sådant tillfälle överlämnade drottningen till henne ett smycke med orden: »Jag vill åter betyga för Eder ej blott min beundran utan jämväl min högaktning» — ord, som mer än alla gåvor glädde Jenny Lind.

Under den senare av dessa båda Londonsäsonger, i sept. 1848, sammanträffade Jenny vid ett besök i Newcastle med kapten Claudius Harris. Han tillhörde en gammal förnäm engelsk familj, religiös, ja, bigott. Den varma, uppriktiga religiositet, som bodde såväl i kapten Harris' som Jenny Linds sinne var den anknytningspunkt, som förde dem samman så långt att förlovning ingicks. Då emellertid familjen fordrade, att Jenny skulle anse sin föregående verksamhet vid teatern som ett liv i synd, och de dessutom oeftergivligt fordrade att Jenny skulle giva sitt bifall till en del yttre formaliteter, som ej stämde överens med hennes önskningar, måste en brytning komma till stånd. För Jenny var konsten helig och såsom sådan ägnade hon den sin kärlek och sitt liv; ehuru hon själv

drogs mest åt den kyrkliga musiken och länge haft för avsikt att för alltid lämna scenen, voro bevekelsegrunderna härtill, ej de av familjen Harris här ovan förutsatta.

Mendelssohn hade i Elias skrivit sopranstämman med särskild tanke på Jenny Lind. Själv skulle han dock aldrig få höra henne sjunga detta, då han dog redan den 4 nov. 1847 — en sorg som drabbade Jenny Lind djupt och för en lång tid synes alldeles ha böjt henne. Hennes medverkan i oratoriet ägde rum först i dec. 1848. Fr. o. m. nu stod hennes håg utslutande till oratoriet och i maj 1849 sjöng hon också för sista gången på scenen i »Robert». Ehuru hon lämnat teatern hade hon dock ett vidsträckt verksamhetsfält för sin sångkonst.

Vid tiden för Auberoperans framförande befann sig Jenny Lind på konsertresor: i början av år 1855 i Dresden, sedermera i Nordtyskland och Holland för att i slutet av maj lämna sin medverkan vid Nederhenska musikfesten i Düsseldorf. Vid denna tidpunkt ägde premiären på Jenny Bell rum, som nämnt den 2:e juni.

Vad här ovan meddelats dels om innehållet i Jenny Bell dels om Jenny Linds liv omkring tidpunkten för vistelsen i England kan ge en föreställning om, huru Scribe med dagshändelserna till bakgrund formade en operatext. Såväl av karaktärsskildringen som av händelseförloppet märker man, hur väl författaren gjort sig underrättad om den person han ville behandla. Naturligtvis var det ej av okunnighet han valde Covent Garden i stället för Her Majestys Theater¹ till skåde-

J. Lind som Alice (103).

¹ Jenny Lind sjöng som bekant aldrig på Covent Garden, enär detta var konkurrensteatern, där den av henne hatade Bunn var ledare.

plats för en del av handlingen. Scribe visste att med poetens frihet behandla sitt ämne och blanda saga och sanning med varandra, så att ingen onödig kritik över den historiska riktigheten kunde uppstå och charmen härigenom försvinna. En operatext borde ha någon intressant mittpunkt. Vad var naturligare och vanligare än en kärlekshistoria! En sådan saknades därtill ej heller i verkligheten ehuru den där slutade alltför prosaiskt. Man måste vidhålla sin fordran på en lycklig utgång i en opera-comique och hjältinnan gifter sig alltså här med den manliga huvudpersonen.

Man förvånas blott över så många gemensamma drag mellan Jenny Bell och Jenny Lind. Såväl Bell som Lind skildras såsom utsatta för efterhängsna, nyfikna, beundrande, hyllande skaror, vilka så mycket som möjligt måste hållas på avstånd för att skona den av sitt krävande arbete ytterligt ansträngda konstnärinnan. Den som sköter detta åliggande — är väninna och kammarjungfru — befinnes hos Lind vara hennes skolkamrat Louise Johansson; hos Bell har denna sin motsvarighet i Henriette, som vakar över såväl vilka som skola förunnas företrädare som över sin härskarinnas post och över hennes toaletter. Louise Johansson var med vid Jenny Linds första uppträdande i London och beskrives då ha hyst en sådan ångest över utgången, att hon därav blev sjuk och sängliggande flere dagar. Då fröken Johansson sedermera gifte sig, kom i hennes ställe en fröken Josephine Åhmansson, som från senare tiden av denna Londonperiod åtföljde Jenny Lind. Fröken Åhmansson, som dessutom var sträng pietist, har tydligen ej stått modell för kammarjungfrun. — Såväl Bell som Lind behodde en villa utanför staden för att få vara så mycket som möjligt i ostörd ro och draga nytta av den hälsosammare lantluften. Där mottog även bägge de intimaste vännerna och där idkades mången gång sällskapsliv.

Den ovan omtalade Claudio Harris har säkerli en varit uppslaget till Mortimer. Bägge tillhörde en förnämlig engelsk släkt och båda tyckas även ha varit hederliga, rättrådiga personer av övervägande sentimental läggning. Berlioz säger om George: »Un jeune compositeur, triste et sombre (il joue de la guitare, sans doute).» Någon våldsam, allt uppslukande kärlek har knappast existerat mellan Lind och Harris, och brytningen dem emellan försiggick ju också relativt lugnt.

Av Bells karaktärsskildring under detta stadium framgår ytterligare bestämda och väsentliga likheter med Linds karaktär. Bellstacksamhet mot sin barndoms välgörare hertigen av Greenwich återfinnes med lätthet i Linds tacksamhet mot dem, som under hennes barndom varit henne i föräldrars ställe, kanske framförallt mot Isak Berg, i vilkens hem hon åtnjutit ej blott vänskap utan också sin första undervisning och utbildning. Efter ett besök av Berg (år 1849 skickad av Oskar I för att söka övertala Jenny Lind att än en gång komma till Stockholm) skriver hon i ett brev bl. a. följande ord: »Herr Berg är dock en av mina allra varmaste vänner, och tacksamhet är en känsla jag högt älskar och önskar hysa.» En annan sida av hennes karaktär, nämligen hennes till hårdhet gränsande rättrådighet, får i operan sin motsvarighet i det hårdhjärtade, kallsinniga sätt, med vilket Bell anser det vara sin plikt att behandla den stackars Mortimer. Så länge hon trodde honom vara en kompositör, som sökte hennes råd och bistånd, lovade hon att mottaga och söka hjälpa honom — Linds för all svaghet ömmande hjärta, hennes för alla hjälpbehövande öppna dörr.

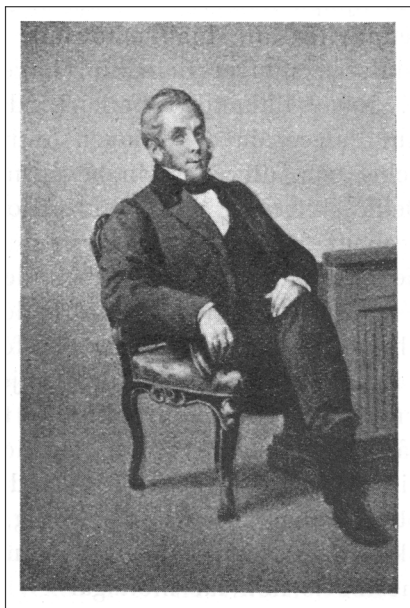
I operans slutscen sjunger Bell inför hovet och vinner de kungligas ynnest. Något liknande tillfaller Lind vid hennes konsert i Buckingham Palace, då drottningen överlämnar det ovan omnämnda smycket och uttrycker sin bevågenhet över hennes uppträdande. Bells slutreplik i operan »Gloire à Dieu qui m'exauça! Mon chant reconnaissant vers lui s'élèvera!» utgör inbegreppet av den karaktären allt behärskande religiositet, som Lind vid otaliga tillfällen givit de mest rörande bevis på, exempelvis då hon i brev till sin moder efter den första framgången i London mitt i all sin översvallande glädje och triumf uttrycker sin oförmåga att tillräckligt kunna tacka Gud, som givit henne en sådan sångens gåva, eller då hon, efter det tillfälliga besöket i Sverige på våren 1848 vid sin återresa till England, får mottaga sina landsmäns hyllning, rusar ned i sin hytt, faller på knä och ber Gud göra henne värdig alla de kärleks- och ynnestbevis hon får mottaga.

De ur operan framtagna motiven ställda jämsides med motsvarande händelser och perioder ur Jenny Linds liv äga tydligen ett intimt samband med varandra och belysa till fullo Scribes förmåga att låta till och med alldeles nyligen timade händelser bli tillräckligt poetiska och spännande för en operatext. Att

ämnet trots allt ej varit nog intressant för att tillförsäkra operan en lång framtid, framgår emellertid otvetydigt av publikens snart inträdande likgiltighet för operan. Så snart utställningens feststämning var över, var även förtjusningen i det närmaste slut, och ej ens Jenny Linds personlighet — lika litet som förut Paërs och Henriette Sontags — kunde rädda operan från fall, trots all den påtagliga omsorg som Auber nedlagt å verkets musikaliska gestaltning¹.

Huruvida Jenny Lind under sin vistelse i Paris åren 1841—42 eller ens någonsin sammanträffat med Auber är obekant; som en egendomlighet förtjänar dock slutligen nämnas, att sångerskan aldrig sjungit i någon av dennes operor — den franska operastilen passade ej Jenny Lind.

¹ Aubers opera »Jenny Bell» nådde ej långt utöver Paris' Operacomique. I Sverige har den aldrig blivit given.

François Auber.
Efter orig.-fotografi i Musikhist. Museet.

JENNY LIND.

TECKNAD AV CHARLOTTE BOURNONVILLE¹.

(ÖVERSÄTTNING FRÅN DANSKAN AV JOSEF ANDERSSON HEDAR.)

Av alla minnen från min barndom finnes det ej något, som fäst sig så djupt i mitt sinne, som det intryck jag fick av Jenny Linds sång. Ja, egentligen av hela hennes personlighet. Hon står för mig som en uppenbarelse från en högre värld, och fastän jag endast var 10—11 år gammal, då jag hörde henne, kommer jag fullständigt ihåg ej endast varje melodi hon sjöng, utan till och med den minsta nyans i föredraget av alla hennes roller, av var romans eller folkvisa. Då hon kunde göra ett så outplånligt intryck på ett barn, kan man nog fatta det formliga raseri av hänförelse, som grep alla, som fick höra henne. Man har senare påstått, att flera andra sångerskor haft en större röst och lika mycket sångkonst som hon. Det är möjligt. Men visst är, att ingen har utövat en sådan trollmakt på hela sin samtid som Jenny Lind. Den egentliga trollmakten i hennes konst låg säkerligen däri, att det var

¹ Ur CHARLOTTE BOURNONVILLE, Erindringer fra Hjemmet og fra Scenen, Kphn 1903, sidd. 292—303. Denna bok innehåller även präktiga skildringar från Stockholms musikliv på 1850-talet. Jenny Linds namn förekommer ofta nämnt i boken. Red. får härmed uttala sin tacksamhet till Gyldendalske Boghandels Forlag, Kphn, som lämnat sitt medgivande till översättningen av denna ypperliga karaktäristik, vilken alltför litet beaktats i Sverige. — Charlotte Bournonville var född i Kphn 1832 och dog i Fredensborg 1911. Hon var dotter till den berömde balettmästaren August B. och utbildades till sångerska (alt) bl. a. under Lamperti i Milano; debuterade å kgl. operan i Stockholm som Fides i »Profeten»^{16/10} 1857 och sjöng sedan en säsong i den svenska huvudstaden; var därefter fr. 1859 engagerad vid kgl. teatern i Kphn. 1883 lämnade hon scenen och tillbragte sina sista dagar i Fredensborg. 1891 utgav hon sin faders »Efterladte skrifter». 1906 utkom av hennes hand: »Skyggerids af gamle Minder». En nekrolog över henne av CARL BEHRENS finnes i Ill. Tidende^{2/4} 1911.